

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Ikääntyneiden kansalaisten vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnassa

Johanna Suurpää, osastopäällikkö

Oikeusministeriö
Demokratia- ja julkisoikeusosasto

Demokratiaohjelma 2025
Demokratiprogram 2025

Osallistumisen ja vaikuttamisen taustalla vahva lainsäädännöllinen pohja 1/2

PL 14 §:Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

PL 22 §: Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

- Lisäksi hyvinvointialuelaki, kuntalaki ja erityislait takaavat kaikille oikeuden osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin.

Osallistumisen ja vaikuttamisen taustalla vahva lainsäädännöllinen pohja 2/2

PL 14 §:Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

PL 22 §: Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

- Lisäksi hyvinvointialuelaki, kuntalaki ja erityislait takaavat kaikille oikeuden osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin.

Ikäihmiset osallistujina

- Ikäihmisten äänestysaktiivisuus laskee iän karttuessa, vain nuoret äänestävät heitä vähemmän.
- Hyvinvointialueilla ja kunnissa on oltava vanhusneuvosto.
 - valikoituvatko niihin jäseniksi jo muutenkin aktiiviset?
- Haasteena on osallistumisen kasautuminen ja polarisaatio
 - aktiiviset, hyvinvoivat ja toimintakykyiset osallistuvat
 - kehityksellä on suuret yhteiskunnalliset ja yksilötason vaikutukset

Eräitä haasteita

- Yksinäisyys ja syrjäytyminen
- Vähemmistönäkökulma / risteävä syrjintä, kielelliset oikeudet
- Digisyrjäytyminen

Faktaa ikäihmisten poliittisesta osallistumisesta

Äänestysprosentti* eduskunta ja kuntavaaleissa, 65-vuotta täyttäneet
(Lähde: Tilastokeskus)

	äänestys%, 65-	tietojen kattavuus (%) 65-
Eduskuntavaalit		
2019	75,4	41,4
2015	75,0	24,7
Kuntavaalit		
2021	63,7	43,6
2017	67,9	32,4

* Tieto perustuu sähköistä äänioikeusrekisteriä käyttäneisiin äänestysalueisiin, tiedon kattavuus raportoitu taulukossa

Osallisuus vahvistaa osallistumista

- Osallisuus omassa elämässä – sosiaalinen osallisuus

Elämänhallinta, vaikuttaminen oman elämän asioihin, Identiteetti, Sitoutuminen, vastuun ottaminen

- Osallisuus omassa lähiympäristössä – yhteisöllinen osallisuus

Turvallisuuden tunne, oikeudenmukaisuus, kiinnittyminen, yhteenkuuluvuuden tunne

- Osallisuus yhteiskunnassa – demokraattinen osallisuus

Halu vaikuttaa, halu osallistua, luottamus päättäjiin

Ikäihmiset tarvitsevat monipuolisia osallistumisen tapoja

- Ikäihmiset tarvitsevat edustuksellisen demokratian tarjoamien osallistumistapojen lisäksi muitakin tapoja olla yhteiskunnassa merkittävä osallistuja.
- Heillä on oikeus tulla kuulluksi esim. palvelujen käyttäjinä ja asiakkaina sekä potilaina (hoitosuunnitelma).
 - viranomaisten osaaminen kohdata ikäihminen hänen omista lähtökohdista kunnioittaen ikäihmisen itsemääräämisoikeutta on oleellista.
- Oleellista on myös, miten ikäihminen saadaan mukaan ilmaisemaan oma mielipiteensä.

Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta aktivoivat ikäihmisiä 1/2

- Vapaaehtoistoimintaan osallistuu vuosittain noin 47 % suomalaisista.
- Vapaaehtoistoiminta on yleisempää 35-44 ja 65-74 parissa.
- Vuonna 2020 Suomessa tehtiin vapaaehtoisvoimin yhteensä noin 224 miljoonaa työtuntia.

Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta aktivoivat ikäihmisiä 2/2

- Toimialoista suosituimmat ovat olleet liikunta- ja urheiluseuratoiminta, lasten ja nuorten parissa tehtävä vapaaehtoistoiminta, asuinalueiden kuten kylien ja kortteleiden toiminta sekä ikääntyneiden parissa tapahtuva vapaaehtoistoiminta.
- Sote-kentällä toimii vuosittain 500 000 vapaaehtoista, joista iäkkäiden hyvinvoinnin parissa toimii yli 300 000 vapaaehtoista.
- Jotta pitkäjänteinen vapaaehtoistoiminta jatkuisi myös tulevaisuudessa, on tärkeää saada mukaan sen tekemiseen laajasti eri väestöryhmiä sekä eläköityviä että uusia sukupolvia.

Vapaaehtoistoimintaa vahvistamalla kohti ikääntyvän yhteiskunnan mahdollisuuksia: Vapaa!-Fri! –hankkeen toimenpideraportti

[Vapaaehtoistoimintaa vahvistamalla kohti ikääntyvän
yhteiskunnan mahdollisuuksia : Vapaa!-Fri! –hankkeen
toimenpideraportti - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Vapaa!-Fri! -hanke 1/2

Oikeusministeriö käynnisti joulukuussa 2021 [Vapaa! – Fri! -hankkeen](#), joka liittyy sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimaan kansalliseen ikäohjelmaan 2030 ja tukee oikeusministeriön koordinoiman demokratiaohjelman 2025 toimeenpanoa. Hankkeen päätavoitteena on vakiinnuttaa vapaaehtoistoiminnan asemaa ikääntyvässä yhteiskunnassa.

Vapaa!-Fri! -hanke 2/2

Hankkeen tavoitteena on:

1. Selvittää:

- vapaaehtoistoiminnan luonnetta ja yhteiskunnallista merkitystä
- lainsäädännöllisiä, hallinnollisia ja muita esteitä
- vapaaehtoisten moninaisuutta ja erityistarpeita
- olemassa olevia yhteistyörakenteita valtakunnallisesti sekä alue- ja paikallistasolla

2. Kehittää ratkaisuja vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi.

Vapaa!-Fri! –hankkeen huomioita

1. Monimuotoisuus ei toteudu vapaaehtoistoiminnassa – eri väestöryhmien osallistumiseen tulisi panostaa
2. Kunnilla, kaupungeilla ja hyvinvointialueilla on merkittävä rooli vapaaehtoistoiminnan tukemisessa – niiden kannattaa aktiivisesti edistää kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia omilla alueillaan
3. Lainsäädäntö ja hallinnon rakenteet eivät kaikilta osin tue tai tunnista vapaaehtoistoimintaa – selvitetään lainsäädännön, avustusprosessien ja viranomaisrakenteiden muutostarpeita

Kaikki voivat osallistua
vapaaehtoistoimintaan

Kiitos!

Demokratiaohjelma 2025
Demokratiprogram 2025